

Sygn. akt V CSK 142/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

w sprawie z powództwa Banku [...] S.A.

przeciwko S. G. i M. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 lutego 2014 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego S. G. od wyroku Sądu Okręgowego

w K.

z dnia 15 listopada 2012 r.,

- 1) oddala skargę kasacyjną;**
- 2) zasądza od pozwanego S. G. na rzecz strony powodowej kwotę 1 817 (jeden tysiąc osiemset siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. w dniu 7 grudnia 2009 r. wydał, zgodnie z żądaniem pozwu, nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, w którym nakazał, aby pozwani M. W. i S. G. zapłacili solidarnie powodowi Bankowi [...] kwotę 53.697,88 zł z odsetkami ustawowymi od kwoty 15.775,81 zł od dnia 16 października 2009 r. do dnia zapłaty oraz orzekł o kosztach procesu. Po rozpoznaniu zarzutów wniesionych od tego nakazu zapłaty przez pozwanych, wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2012 r., Sąd Rejonowy uchylił nakaz zapłaty w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach procesu, utrzymując nakaz zapłaty w mocy w pozostałej części. Nadto zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 4.289 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 25 czerwca 2002 r. pozwany M. W. zawarł z powodem umowę pożyczki odnawialnej na czas nieokreślony, w której Bank zobowiązał się udzielić pozwanemu pożyczki odnawialnej do wysokości 50.000 zł. Pożyczkobiorca złożył jednocześnie stałe zlecenie przelewów środków w wysokości 2.500 zł z rachunku osobistego nr [...] na rachunek pożyczki odnawialnej nr [...], realizowanych 17-tego dnia każdego miesiąca w okresie trwania umowy, począwszy od dnia 17 lipca 2002 r., zgodnie z udzielonym przez pozwanego stałym zleceniem płatniczym. W umowie przewidziano, że oprocentowanie pożyczki w dniu zawarcia umowy wynosi 17,90% według stopy zmiennej w stosunku rocznym. Zabezpieczeniem spłaty pożyczki było poręczenie udzielone przez pozwanego S. G. Pozwany M. W. zawarł umowę pożyczki odnawialnej z zamiarem zainwestowania środków pieniężnych uzyskanych na podstawie tej umowy w działalność gospodarczą w ramach współpracy ze spółką o nazwie K., której współwłaścicielem i jednym z dyrektorów był S. G. Uruchomienie pożyczki nastąpiło w dniu 28 czerwca 2002 r. przez przelew kwoty 50.000 zł z rachunku pożyczki odnawialnej na konto S. G. i E. G. W dniach: 17 lipca oraz 17 sierpnia 2002 r., w ramach stałego zlecenia, pozwany dokonał częściowej spłaty pożyczki w kwotach dwa razy po 2.500 zł. Pozwany M. W. z tytułu umowy pożyczki dokonał wpłat na rzecz powoda: kwoty 3.000 zł w dniu 27 lutego 2006 r., kwoty 3.000 zł w dniu 14 czerwca 2006 r., kwoty 3.000 zł w dniu 12 lipca 2006 r., kwoty 11.000 zł w dniu 19 lipca 2006 r.,

kwoty 10.000 zł w dniu 7 sierpnia 2006 r., kwoty 10.000 zł w dniu 27 października 2006 r., kwoty 5.000 zł w dniu 30 listopada 2007 r. oraz kwoty 5.000 zł w dniu 14 lutego 2008 r. Pismem z dnia 12 sierpnia 2009 r., skierowanym do pozwanego M. W. i doręczonym mu w dniu 31 sierpnia 2009 r., powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 53,697,88 zł tytułem zadłużenia wynikającego z umowy pożyczki w terminie do dnia 18 września 2009 r. Pismem z dnia 12 sierpnia 2009 r., skierowanym do pozwanego S. G. i doręczonym w dniu 20 sierpnia 2009 r., powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 53.697,88 zł tytułem uregulowania zobowiązania wynikającego z poręczenia umowy o pożyczkę odnawialną.

Sąd pierwszej instancji uznał powództwo za uzasadnione na podstawie art. 720 § 1 k.c. Wydanie przedmiotu pożyczki nastąpiło przez otwarcie kredytu na rachunku bankowym - rachunku pożyczki odnawialnej. Dokonując spłaty kwoty kapitału pożyczki, pozwany M. W. uznał zaciągnięte zobowiązanie w całości. Przed wniesieniem pozwu – w dniu 26 listopada 2009 r. - nie upłynął jeszcze termin przedawnienia dochodzonego roszczenia. Zdaniem Sądu Rejonowego, w sprawie nie znajduje zastosowania przepis art. 120 § 1 zdanie drugie k.c., który stanowi wyjątek od wyrażonej w zdaniu pierwszym art. 120 § 1 k.c. reguły łączącej rozpoczęcie biegu przedawnienia z nadejściem dnia wymagalności roszczenia i dotyczy zobowiązań bezterminowych. Natomiast zobowiązania wynikające z umowy pożyczki odnawialnej nie miały charakteru bezterminowych, bowiem termin obowiązywania tej umowy został określony na datę ukończenia przez pożyczkobiorcę 59 roku życia. Termin wymagalności roszczenia o zwrot pożyczki został określony w § 5 ust. 2 ogólnych warunków udzielania i spłaty pożyczek odnawialnych w B. S.A. Zgodnie z tym postanowieniem, całkowita spłata limitu zadłużenia wymagana jest, co do zasady, do końca miesiąca, w którym pożyczkobiorca kończy 59 rok życia. W świetle wskazanego wyżej postanowienia, roszczenie o zwrot pożyczki stało się wymagalne w dniu 13 sierpnia 2008 r., tj. w dacie ukończenia przez pozwanego M. W. 59 roku życia. W ocenie Sądu Rejonowego, za przyjęciem wymagalności zobowiązania wynikającego z pożyczki odnawialnej przemawia już sama istota takiej pożyczki wyrażona w punkcie 5 umowy, zgodnie z którym pożyczkobiorcy przysługiwało prawo w okresie obowiązywania umowy do wielokrotnego zaciągania i spłaty pożyczki odnawialnej

do wysokości przyznanego limitu zadłużenia. Odpowiedzialność pozwanego S. G. wynikała z art. 881 k.c.

Sąd Rejonowy ustalił, iż roszczenie zostało wykazane także co do wysokości. Kwota kapitału 50.000 zł została zapłacona w całości. Jednakże, zgodnie z umową z dnia 25 czerwca 2002 r., pożyczka odnawialna była oprocentowana. Zgodnie z § 1 ust. 1 ogólnych warunków odsetki od kwoty wykorzystanego limitu zadłużenia naliczane są za każdy dzień korzystania z pożyczki odnawialnej i pobierane będą w okresach miesięcznych (w dniu realizacji stałego zlecenia płatniczego czyli 17 dnia każdego miesiąca) z przyznanego limitu zadłużenia, powodując jego wykorzystanie. Ponadto, zgodnie z § 5 ust. 6 ogólnych warunków udzielania i spłaty pożyczek odnawialnych w B. S.A., odsetki naliczane były także od zadłużenia przeterminowanego, tj. od niespłaconego kapitału oraz odsetek wynikających z umowy (kapitałowe). Powód przedłożył szczegółowe wyliczenie kwoty dochodzonych odsetek umownych i odsetek za zwłokę, z którego wynika, że do zapłaty z tytułu kapitałowych odsetek umownych pozostała kwota 15.775,81 zł, natomiast z tytułu odsetek za zwłokę do zapłaty pozostała kwota 37.402,07 zł.

Podstawę prawną roszczenia o zapłatę niespłaconych opłat i prowizji w kwocie 520 zł stanowił natomiast zapis punktu 3 umowy o pożyczkę odnawialną.

Wyrokiem z dnia 15 listopada 2012 r., Sąd Okręgowy oddalił apelację pozwaną, dzieląc ustalenia faktyczne oraz ich ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji. Za nietrafne uznał stanowisko pozwaną, że termin biegu przedawnienia roszczenia o zwrot pożyczki należy liczyć od dnia 28 września 2002 r. albowiem z tą datą powód winien rozwiązać umowę. Z treści § 5 pkt 3 umowy wynikało prawo, a nie obowiązek Banku do wypowiedzenia umowy, co nie oznaczało wymagalności roszczenia o zwrot pożyczki z upływem terminu wypowiedzenia liczonego od chwili, gdy powód mógł wypowiedzieć umowę.

Od powyższego wyroku skargę kasacyjną wniósł pozwany S. G. W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398¹ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzucił naruszenie art. 118 k.c. i 120 k.c. przez uznanie, że nie doszło do przedawnienia roszczenia dochodzonego pozwem oraz naruszenie art. 6 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie. W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398¹ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucił naruszenie art. 129

k.p.c. przez jego niezastosowanie i brak zobowiązania strony powodowej do przedłożenia oryginału dokumentu, który był podstawą rozstrzygnięcia w sprawie oraz art. 328 § 2 k.p.c. przez nie odniesienie się w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia do wszystkich zarzutów podniesionych w apelacji. Pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, tj. o zmianę wyroku Sądu Rejonowego z dnia 30 kwietnia 2012 r. przez uchylenie w stosunku do pozwanego S. G. nakazu zapłaty z dnia 7 grudnia 2009 r. i oddalenie powództwa w stosunku do tego pozwanego oraz zmianę orzeczenia w zakresie kosztów procesu przez zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego S. G. kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Bezzasadny jest zarzut naruszenia art. 129 k.p.c. Zgodnie z art. 129 § 1 k.p.c., strona powołująca się w piśmie na dokument obowiązana jest na żądanie przeciwnika złożyć oryginał dokumentu w sądzie jeszcze przed rozprawą. Według natomiast art. 129 § 2 k.p.c., zamiast oryginału dokumentu strona może złożyć odpis dokumentu, jeżeli jego zgodność z oryginałem została poświadczona przez notariusza albo przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa. Natomiast art. 129 § 4 k.p.c. przewiduje, że jeżeli jest to uzasadnione okolicznościami sprawy, sąd, na wniosek strony albo z urzędu, zażąda od strony składającej odpis dokumentu, o którym mowa w § 2, przedłożenia oryginału dokumentu. W postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji powód przedstawił kserokopię duplikatu przelewu z dnia 28 czerwca 2002 r. środków pieniężnych na rachunek pożyczki odnawialnej potwierdzającego uruchomienie pożyczki. Na wniosek strony pozwanej Sąd Rejonowy postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 10 czerwca 2010 r. (k. 135) zobowiązał powoda do przedłożenia oryginału tego dokumentu. W wykonaniu tego zobowiązania powód w piśmie procesowym z dnia 24 czerwca 2010 r. (k. 141) oświadczył jednak, że nie posiada już tego dokumentu. W tych okolicznościach nie sposób zarzucić Sądowi drugiej instancji, że rozpoznając apelacje pozwanych, ponownie nie zobowiązał strony powodowej do przedłożenia dokumentu, którego powód, według jego

oświadczenia, już nie posiadał. W zaistniałej sytuacji procesowej zarówno Sąd pierwszej instancji, jak również Sąd Okręgowy oceniły wiarygodność i moc przedłożonego duplikatu na podstawie reguł zawartych w art. 233 § 1 k.p.c. przy uwzględnieniu całokształtu dowodów przeprowadzonych w sprawie. Ze względu na treść przepisu art. 398³ § 3 k.p.c. kontrolą kasacyjną nie może być objęta ocena dowodów dokonana przez sądy *meriti*. W konsekwencji za bezzasadny należy uznać zarzut naruszenia art. 6 k.c. w zw. z art. 233 § 2 k.p.c. przez niezastosowanie w ustalonych wyżej okolicznościach art. 233 § 2 k.p.c. do oceny znaczenia odmowy przedstawienia przez stronę powodową dowodu w postaci duplikatu przelewu kwoty 50.000 zł w następstwie czego doszło także, zdaniem skarżącego, do naruszenia art. 6 k.c. przez nieuwzględnienie, że na powodzie spoczywał ciężar dowodu, iż wydał pozwanemu M. W. środki pieniężne w kwocie 50.000 zł. Tylko ubocznie dodać należy, że fakt przelania kwoty 50.000 zł na rachunek pożyczki odnawialnej został ustalony w sprawie nie tylko na podstawie kserokopii dokumentu przelewu, lecz także na podstawie innych dowodów oraz przy uwzględnieniu niespornych okoliczności dotyczących dokonywania przez pozwanego M. W. spłat tej pożyczki.

Niezasadny jest zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. skoro ani w jego treści, ani w uzasadnieniu skargi kasacyjnej nie sprecyzowano, jakie zarzuty apelacji pozwanego zostały pominięte przez Sąd drugiej instancji oraz czy i z jakiej przyczyny uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik postępowania. Poza tym, skuteczne zarzucenie sądowi drugiej instancji pominięcia rozpoznania części zarzutów apelacyjnych wymaga podniesienia w podstawie skargi kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., gdyż właśnie ten przepis, a nie art. 328 § 2 k.p.c. określa zakres kognicji sądu drugiej instancji, obejmującej także obowiązek rozpoznania zarzutów apelacji. Naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. – którego skarżący zaniechał również podać w podstawie skargi kasacyjnej – jest bowiem konsekwencją naruszenia przez sąd drugiej instancji art. 378 § 1 k.p.c.

Zarzut naruszenia art. 118 i art. 120 k.c. pozwany uzasadnił błędnym, w świetle postanowienia § 5 ogólnych warunków udzielania i spłaty pożyczek, ustaleniem terminu wymagalności roszczenia o zwrot pożyczki. Ustalenie przez

Sądy obu instancji terminu wymagalności roszczenia o zwrot pożyczki nastąpiło z uwzględnieniem wyniku wykładni postanowień umowy - których ogólne warunki udzielenia i spłaty pożyczek były integralną częścią - według której strony przewidziały jedynie uprawnienie, a nie obowiązek wypowiedzenia umowy kredytu przez powoda w razie ziszczenia się warunków przewidzianych w § 5 ogólnych warunków. Brak w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia art. 65 k.c. oznacza, że dokonana w sprawie przez Sądy wykładnia umowy nie podlega kontroli w postępowaniu kasacyjnym. Według tej interpretacji, dopóki powód nie skorzystał z uprawnienia do wypowiedzenia umowy, dopóty termin wymagalności roszczenia był określony w umowie i przypadał na dzień 13 sierpnia 2008 r., tj. datę ukończenia przez pozwanego M. W. 59 roku życia. Skoro więc termin wymagalności roszczenia o zwrot przedmiotu pożyczki był określony w umowie, to nie miał do niego zastosowania przepis art. 120 § 1 zd. drugie k.c., dotyczący jedynie roszczeń, których termin wymagalności nie jest określony w czynności prawnej, ustawie bądź nie wynika z właściwości zobowiązania, a w konsekwencji do powstania stanu wymagalności roszczenia niezbędne jest podjęcie określonej czynności przez uprawnionego. Nie dotyczy to takiej sytuacji, w której termin wymagalności roszczenia jest określony, natomiast może on zostać skrócony w razie podjęcia przez wierzyciela czynności, do której jest on jedynie uprawniony, np. wypowiedzenia umowy. W takim bowiem przypadku od prawno-kształtującej czynności wierzyciela nie zależy powstanie stanu wymagalności roszczenia, lecz jedynie powstanie stanu jego wcześniejszej wymagalności. Przesądza to o bezzasadności podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Ubocznie tylko należy podnieść, że zarzuty skargi kasacyjnej wiązały zarzut naruszenia prawa materialnego wyłącznie z wadliwym przyjęciem przez Sąd Apelacyjny, iż w chwili wniesienia pozwu nie było przedawnione roszczenie o zwrot pożyczki, a w konsekwencji również akcesoryjne wobec niego roszczenie o zapłatę odsetek, które składały się na kwotę dochodzą pozwem. Tymczasem wymagalność roszczenia o odsetki może przypadać na inny termin niż wymagalność roszczenia głównego, a w konsekwencji również w innym terminie

może przedawnić się roszczenie o odsetki. W skardze kasacyjnej nie zawarto jednak jakichkolwiek zarzutów odnoszących się do wskazanych wyżej kwestii, której rozpoznanie przez Sąd Najwyższy z urzędu nie było możliwe z uwagi na treść przepisu art. 398¹³ § 3 k.p.c.

Z tych względów skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. przy uwzględnieniu przepisów § 12 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 ust. 2 i § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 490).